Strategische begrippen en hun betekenis

* * Bij herhaling is mij gebleken, dat bij be-
* paalde categorieën officieren van de Koninklijke Landmacht een zekere mate van onkunde bestaat met betrekking tot de moderne strategische begrippen, zoals die binnen de Noord Atlantische Verdrags Organisatie worden gebruikt. Niet erg verwonderlijk, aangezien deze officieren een zo uiteenlopende opleiding hebben gevolgd. Het lijkt daarom goed eens licht op deze materie te laten schijnen, waarbij ik mij dan voorstel de algemene lijnen aan te houden, ten einde het onderwerp niet ingewikkelder te maken dan het in de praktijk is.

Om verband in deze materie te kunnen leggen, dient men terug te gaan tot de periode rond 1950, toen de NAVO in snel tempo uit de grond werd gestampt tegen een dreiging, die men enige jaren tevoren ternauwernood ernstig wilde nemen. Ik herinner mij in dit laatste verband nog, dat ik voorjaar 1945 met een groep uit krijgsgevangenschap ontsnapte officieren, via de Balkan en Rusland in Engeland aankwam. Als oudste werd ik uitgenodigd bij de Britse inlichtingendienst rapport uit te brengen over de toestand op de Balkan en over wat we zo allemaal bij de Russen hadden meegemaakt. Ik heb er toen geen doekjes om gewonden, vooral niet omdat de Britse militaire attaché, met wie ik in Moskou langdurig had gesproken, mij dringend had verzocht ze nu in Engeland eens precies te vertellen wat men van Rusland te verwachten had; hij had dat zelf ook bij herhaling gedaan, doch werd niet geloofd. Ook mijn waarschuwingen werden in de wind geslagen, alleen kreeg ik een paar maanden later het verzoek nog eens aan te komen. Toen was een andere groep, ditmaal Britten, gerepatrieerd en die kwam met gelijke alarmerende verhalen.

Maar rond 1950 — na Korea — was het wel een ieder duidelijk, dat de oude bondgenoot uit de Tweede Wereldoorlog inderdaad de nieuwe potentiële tegenstander was. De strijdkrachten van de overige geallieerden evenwel, waren grotendeels gedemobiliseerd, in tegenstelling tot die van Moskou. De enig mogelijke strategie van het Westen was een volledig steunen op het kernwapen en zo kwam men tot de strategie van de „deterrent", de absolute nucleaire afschrikking, die inhield, dat elke communistische agressie, hoe gering van omvang ook, terstond moest worden beantwoord met inzet van strategische kernwapens op het hart van de agressor, dus ook op zijn achterland.

Later is men gaan spreken van de strategie van „het schild en het zwaard", waarbij de conventionele strijdkrachten (het schild) in staat moesten zijn een agressor op te vangen en tegen te houden, om de nucleaire middelen (het zwaard) in de gelegenheid te stellen hem te vernietigen. De conventionele troepen moesten zorgen dat kernwapendoelen werden gevormd. Zonder hen zou dat niet kunnen gebeuren, omdat de tegenstander dan met kleine afdelingen over de gehele frontlijn zou kunnen infiltreren, waarbij geen atoomdoelen behoefden te worden gevormd. Het atoomdoel van toen was veel groter dan dat van thans, nu men een overmaat van atoomwapens heeft. Voor minder dan een bataljon deed men het niet; tegenwoordig kan een veel kleinere eenheid een atoomdoel zijn.

De strategie van de deterrent was in die tijd, zowel uit politiek als uit militair oogpunt, zonder meer juist. Rusland had een grote overmacht aan conventionele middelen, maar nog geen nucleaire. Het had niet de kracht of de mogelijkheid een overvalling met kernwapens op zijn achterland afdoende op te vangen en van beantwoorden was helemaal geen sprake. Het was tegen kernwapens volkomen weerloos.

In die tijd begonnen sommigen ook de term „schrikdraad" te gebruiken in verband met het feit dat zij vonden dat die van „schild" voor de paraat aanwezige conventionele NAVO-krachten wel wat aan de dure kant was. Die term heeft niet veel ingang gevonden, ondanks het feit dat SACEUR (Supreme Allied Gommander Europe, thans Generaal Lemnitzer) ook met de Westduitse hulp nooit over voldoende divisies heeft beschikt. Wij zullen op die schrikdraadtheorie daarom niet verder ingaan.

De strategie van de deterrent heeft gedurende ettelijke jaren zijn rente opgebracht. Een oorlog met het communistische blok kon worden voorkomen, ook al heeft het bij herhaling gespannen. Maar toen ook Rusland een nucleair potentieel van betekenis had ontwikkeld, ging de vlieger niet meer op. Moskou en Washington stonden toen tegenover elkaar met een macht aan kernwapens en overbrengingsmiddelen die het beide mogelijk maakte, ook na een strategische

overvalling door de tegenpartij, nog zó doeltreffend terug te slaan, dat deze eveneens met ondergang werd bedreigd.
Men ging toen in schaaktermen spreken, namelijk van een nucleair pat, een nucleair evenwicht, en van de deterrent moest vooral de bevolking van Noord-Amerika niets meer hebben, omdat zij wel kon aannemen dat ze het voornaamste doel van een eventuele Russische vergeldingsactie zou zijn, mochten de Verenigde Staten ooit genoodzaakt zijn naar het zwaard van de nucleaire overvalling te grijpen.
De strategie van de deterrent liep daarom min of meer dood op de Amerikaanse binnenlandse politiek en dat heeft niet nagelaten grote invloed uit te oefenen op de internationale gang van zaken, zowel ten aanzien van de verhouding Oost-West als die binnen de NAVO zelf, waar bijvoorbeeld een man als Generaal De Gaulle toch al niet erg genegen was zich militair en anderszins op de Verenigde Staten te richten.
Op dat ogenblik had men in Amerika al lang weer een nieuwe vorm van strategie in studie, uitgedacht door Generaal Maxwell Taylor, oud-commandant van Berlijn tijdens de bekende blokkade van die stad. Omstreeks 1960 kwam deze met zijn opzienbarende boek „The Uncertain Trumpet", dat als motto de tekst van I Cor. 14-8 heeft, luidende: „Want als de bazuin een onzeker geluid geeft, wie zal zich tot de krijg bereiden?" In dit boek kwam Generaal Taylor met zijn „strategy of the flexible response", waarmee hij bedoelde, dat niet elke communistische actie terstond met het uiterste middel, het strategische kernwapen, moet worden beantwoord, maar dat agressie binnen de perken moet worden gehouden door de tegenmaatregelen af te stemmen op de aard en de omvang van het vijandelijke optreden. Hier werd ook voor het eerst gesproken van het „beperkte conflict".
Later is Generaal Taylor gaan spreken van de „escalation strategy", waarvan hij stelde dat ze gebaseerd is op het trapsgewijze inzetten van eigen troepen en middelen, afhankelijk van de aard en de omvang van de vijandelijke dreiging of agressie. Die strategie heeft hij in Zuidoost-Azië in praktijk gebracht en ze wordt daar thans nog gevoerd met een steeds verder om zich heen grijpende escalatie, die evenwel nog niet tot de uiterste middelen heeft geleid, noch tot een verdere uitbreiding van het conflict als zodanig.
Was er in wezen weinig of geen werkelijk verschil tussen de strategie van de deterrent en die van het schild en het zwaard (de laatste was een meer militair beredeneerde vorm van de eerste, waarbij ook dieper op de mogelijke uitvoering werd ingegaan), hetzelfde geldt voor de strategie van de flexible response en die van de escalation. Denkt men bij flexible response soms (niet terecht!) slechts aan een eerste actie, bij de uitdrukking escalatie is het meteen duidelijk, dat de voortgang tenminste even belangrijk is. Diep in de materie duikende zou men wellicht nog ergens enig verschil kunnen ontdekken, maar strategie is geen detailartikel. Het is een wetenschap, waarbij men in beginsel de grote lijnen in het oog moet houden.

Dat die wetenschap soepel moet worden gehanteerd is een andere zaak. Wij hopen dat in een van de volgende nummers van De Militaire Spectator aan te tonen, als wij zullen overgaan tot een bespreking van het defensiebeleid van onze voornaamste NAVO-partners.

